Het mannenkoor 'Ad Majorem Dei Gloriam'

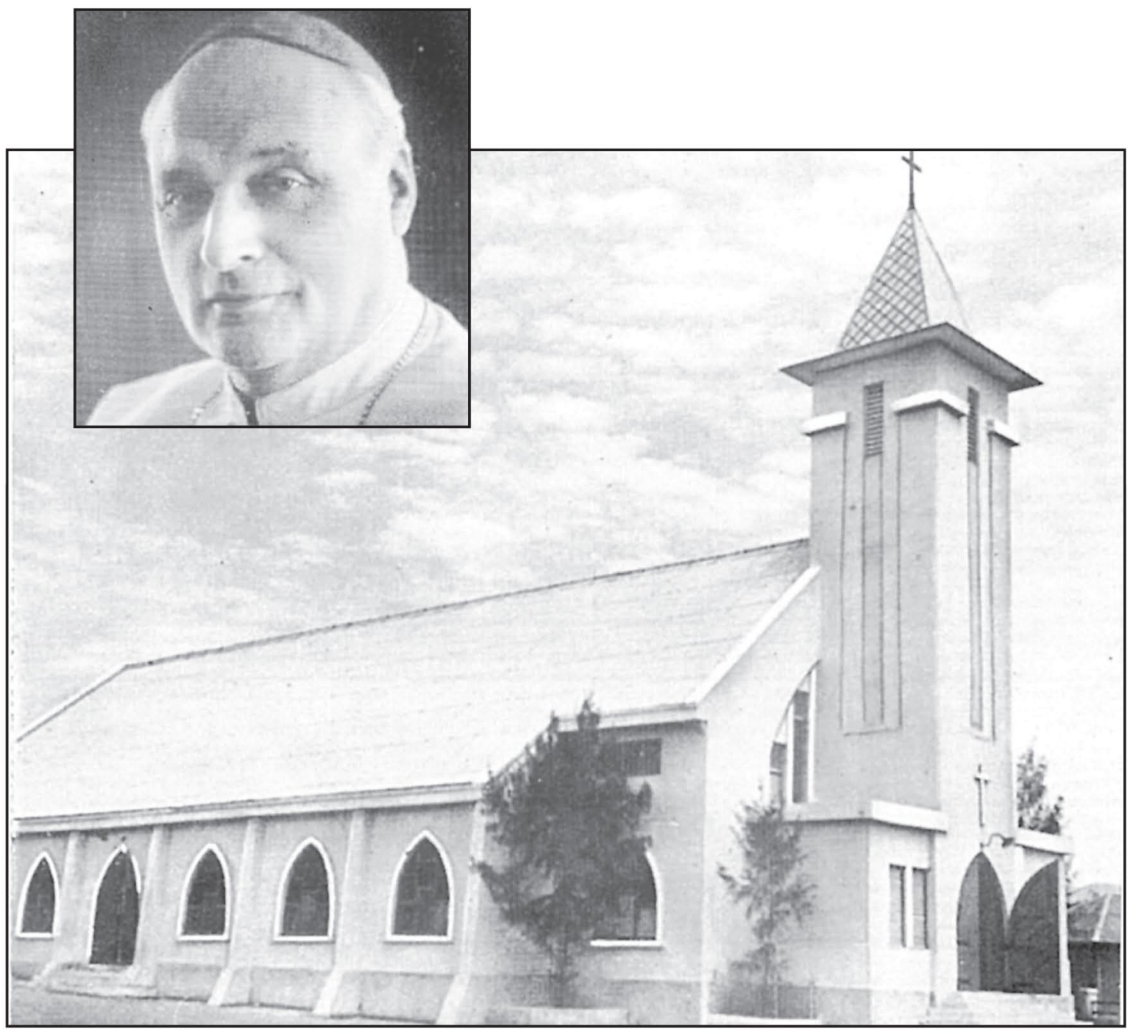

Tekst: Jan Meelis

Met de komst van kloosterlingen in het Arubaans onderwijs werden de kerkdiensten op Aruba verrijkt met jongens- of meisjeskoren. Deze kinderkoren zongen hoofdzakelijk tijdens de kindermis op zondagochtend. Voor de Tweede Wereldoorlog had Aruba al een goed mannenkoor, dat bestond uit de op Aruba werkzame Broeders van de La Salle, frères genaamd, die zowel Gregoriaanse als wel meerstemmige kerkliederen zongen tijdens de eredienst op hoge kerkelijke feestdagen in Oranjestad.

Begin 1950 ontstond in de parochie St. Theresia te San Nicolaas onder leiding van pastoor J.M. Holterman O.P. het eerste leken-mannenkoor met veel allure en dit droeg de mooie naam R.K. Mannenkoor *'Ad Majorem Dei Gloriam'* (Latijnse spreuk: Tot meerdere eer van God).
Het eerste bestuur bestond uit A. Priem (voorzitter), J. Barbier (vice-voorzitter), R. de Keyzer (1e secretaris), A. Niesten (2e secretaris), M.Welage (1e penningmeester), J. Meelis (2e penningmeester), Pater A. Frunt O.P. (geestelijk adviseur) en Laureano Geerman (bibliothecaris). Het bestuur had als doel het opluisteren van de katholieke openbare godsdienstoefeningen volgens de katholieke kerkelijke wetten en voorschriften en het organiseren van muziek- en zanguitvoeringen van profane aard.
De statuten van dit koor werden bij Landsbesluit van de 3e mei 1952 N° 26 te Willemstad goedgekeurd door de Gouvernements-secretaris Corver, nadat deze eerder waren goedgekeurd op de algemene ledenvergadering op 17 mei 1951. De vice-voorzitter J. Barbier functioneerde in de beginperiode tevens als dirigent.

Harmonieus koor
Het voortbestaan van elk koor hangt nauw samen met drie eisen: een goede dirigent, een prettige organist en koorleden, die elkaar mogen. En die waren bij dit mannenkoor aanwezig. De dirigent was een Nederlandse onderwijzer uit Oranjestad: Joop Koppelmans, die in het bezit was van een dirigentendiploma, stemvork, maatstok en veel partituren van kerkmuziekcomposities die door de Lago gratis voor het koor werden gedupliceerd. De organist was de heer Cornelis L. Bérénos, een employé van Lago van Surinaamse afkomst, een royale man in de omgang en met een vriendelijke oogopslag naar de dirigent als hij klaar was met de toonzetting en wachtte voor de aanzet van het lied.
Hij bespeelde met overgave het orgel zowel met handen als met voeten om het koor puur te begeleiden en te ondersteunen. Echter bij voor- en tussenspel liet hij horen dat er ook een orgel in de kerk aanwezig was. Veel kerkgangers van San Nicolaas hebben hier aangename herinneringen aan. Het schola-cantorum verzorgde de Gregoriaanse zang van de wisselende liederen tijdens de liturgie.
Het koor zelf was opgedeeld in vier partijen te weten eerste en tweede tenoren, baritons en bassen. Zelf zong ik als eerste tenor en stond naast Theo Paalman, zanger die solistisch optrad waar het in het muziekstuk vereist werd.
Aangezien het weer zolang geleden is zijn mij veel namen van zangers ontschoten, zeker de namen van de militairen die hooguit één à twee jaren meezongen.
Vaste leden waren onder anderen J.R. (Sepp) Bislick, Mario A.Bislick, Jan Bonke, Louis (Wischie) de Palm, Deo de Palm, Ben Grinsven, Carlos F. Croes, Johannes L. Hart, Bill Murphy, Theo Paalman, Tommy Schwengle en de zeven bestuursleden, die al eerder zijn vermeld. In totaal schommelde het rond de dertig zangers.
Er werd eenmaal per week op woensdagavond geoefend, waarna de ontstane dorst gelest werd bij Winter Garden van Leen Sanders of bij Charlie's Bar van Charles Brouns. Men ging als groep voor één of hooguit twee biertjes en vertrok als groep binnen een half uur huiswaarts. Ja, dit koor had zeer veel discipline en haar goede faam op te houden. Maar het belangrijkste fundament van dit koor was de goede instelling hoe een koor als kerkkoor moest functioneren. Het navolgende ter verduidelijking:

Paus Pius X legde honderd jaar geleden zijn gedachtegoed aangaande kerkmuziek vast in een pauselijk schrijven *'Tra Le Sollecitudime'* d.d. 22 november 1903 op de feestdag van Sint Cecilia, patrones van de kerkmuziek: dat kerkmuziek heilig moet zijn, goed van vorm en universeel en de bedoeling heeft om de schoonheid en pracht van de liturgie te verhogen en hiermede de aanwezige gelovigen te stichten in een bijzondere staat van vroomheid. Dirigent J. Koppelman was in die geest op de kweekschool opgeleid en bracht bovenstaand denkbeeld over op alle zangers van dit mannenkoor. Deze dirigent had de mooiste muziekstukken die pasten bij al de vieringen van de kerkelijke jaarkring. Bij aanhef van elk lied gebruikte hij eerst de stemvork en liet zacht de koorpartijen samen de juiste toon neuriën, daarna het geluid aanzwellen en afsterven. De kerkgangers wisten wat er ging gebeuren en stopten met hoesten om hiermede trots naar hun koor te gaan luisteren. Ja, er is een verschil tussen horen en luisteren. Met een knik naar organist Bérénos en een droge tik met de maatstok ter attentie aan de zangers voelde je je veilig voor een geslaagde aanhef van een succesvol gezongen lied. Het tijdperk van geluidsversterking op het priesterkoor en op het zangkoor was nog lang niet aangebroken. Geluidsvervorming tijdens de kerkdienst kwam toentertijd als storend element nooit voor. Op het repertoire van dit koor stonden meerstemmige werken van onder anderen Don Lorenzo Perosi (1872-1956), zoon van een organist en kapelmeester, die in 1898 tot priester werd gewijd. Onder de hoede van paus Pius en als kapelmeester in Rome schreef hij ongeveer 40 missen, waarvan de "*Missa Pontificalis*" en de *'Missa Eucharistica'* het meest bekend zijn. Ook de Latijnse missen van de Limburgse componist Hubert Cuypers, geboren in Baexem 1873, waren zeer geliefd bij de koorleden. Een van de kerkliederen, die mij altijd is bijgebleven is de 4 meerstemmig gezongen graduale van het hoogfeest van Pasen, dat gezongen wordt na de eerste lezing en waar de kerk jubelt om de verrijzenis van Christus. Het koor zong dit jubellied ook bij speciale gelegenheden zoals bij het opdragen van de eerste heilige mis zondagmorgen 15 januari 1956 van de neomist André F. Bérénos, een op 8 december 1955 in Brazilië gewijde priester. De tekst luidt: *'Haec dies, quam fecit Dominus: exsultémus, et laetémur in ea'* (Dit is de dag, die de Heer heeft gemaakt, laten wij op deze dag jubelen en ons verblijden). Deze jonge priester was geboren en getogen in Curaçao en een familielid van onze organist Bérénos. Uiteraard zong het koor tijdens de receptie in de Suriname Club na afloop van de kerkelijke plechtigheden. Veel van deze prachtige missen zong het koor op Aruba met volle overgave. Ja, in de jaren vijftig kwamen wij op het gebied van kerkmuziek niets te kort en was het eerder andersom met nu. Ook andere parochies genoten mee, aangezien het koor aldaar werd uitgenodigd als gast te komen zingen. Zelfs de zieke mens werd niet vergeten en zo bood het koor zich bij het San Pedro Hospitaal aan om aldaar in de ziekenhuiskapel tijdens de misviering te komen zingen.

Zo genoten de patiënten op 7 februari 1952 van de meerstemmige gezongen *'Missa Jean d'Arc'* van H. Cuijpers. Dikwijls zong het koor op plechtige wijze na de hoogmis als laatste lied van de diensten de vierstemmige *'Domine, salvam fac reginam nostram'* vertaald 'Heer, behoed onze koningin' (ontleend aan Ps 19.10.).

Bij twee officiële gelegenheden zong het koor in het Wilhelmina Stadion. Te weten op 14 november 1952 bij het bezoek van het genadebeeld van O.L. vrouw van Coromoto uit Venezuela en op 21 november 1954 bij de plechtige zegening en kroning van het beeld van de H. Maagd Maria van Alto Vista op Aruba door mgr. Van der Veen Zeppenfeldt tijdens een pontificaal lof (Alabansa). Na veel Marialiederen werd op het einde van deze indrukwekkende plechtigheid als sluitstuk door het koor samen met het koor van de frères op glorieuze wijze het meerstemmige 'Magnificat' gezongen.

Wereldse voorstellingen
Zanguitvoeringen van profane aard werden meestal gehouden in het De Veer Theater of Club Bolivariana en op bruiloftsfeesten van haar leden. Op initiatief van de Lions-dames werd op 27 februari 1953 een variety show georganiseerd in het De Veer Theater, die gratis haar toneelzaal ter beschikking had gesteld. Deze Lions "amateur voorstelling" was ten bate van de Arhen (Aruba helpt Nederland) inzake hulp aan slachtoffers van de watersnoodramp in Nederland. Regisseur Folkert Steenmeyer bracht een gevarieerd programma dat uit 20 nummers bestond. Het eerste nummer was voor rekening van ons mannenkoor, dat de avond opende met het meerstemmige gezongen volkslied '*Wilhelmus*' en achtereenvolgens drie liederen, waarvan vooral het '*O Pepita*' van A. Muller bijzonder bij het publiek in de smaak viel. Dirigent J. Koppelmans en zijn 26 mannen mochten daarom een daverend applaus in ontvangst nemen. Later in het programma zong het koorlid Tally Lopez enige Tango-liederen solo en werd daarbij begeleid door de Arubaanse artiest Padu Lampe. Ja, die avond heeft een stampvolle zaal genoten van de zangkunst van Aruba.

Potvertering
Het Cecilia-feest werd trouw jaarlijks gevierd, het zogenaamde potverteren. Deze gezellige vieringen waren dikwijls urenlange diners met veel gezang en vonden plaats in restaurants in San Nicolaas zoals bij Shanghai Restaurant, Astoria Restaurant of in het R.K. Militair Tehuis ofwel in de Pova Club te Palmbeach. Bij deze St. Cecilia-uitstapjes verhoogden de echtgenotes van de leden de gezelligheid. De feestkosten werden gedragen door de maandelijkse contributies, die ik, inmiddels de eerste penningmeester, trouw inde bij de zangers tijdens de trainingsavonden, het eventueel tekort werd aangevuld door de pastoor met een donatie uit de kerkkas. Eens vond de St. Cecilia-viering 's avonds plaats in het R.K. Militair Tehuis te San Nicolaas. De feestcommissie had voor de afwisseling met gezang ook wedstrijdspelletjes georganiseerd. Een van de spelletjes was "schijfschieten" op een schijf hangend aan een verder gelegen muur. Veel dames zaten met hun schot bijna in de roos, totdat Calixta Paalman-de Cuba aan de beurt was. Ze had hulp nodig bij het aanleggen van de windbuks tegen haar schouder. Eenmaal klaar met deze assistentie werd zij alleen gelaten en wachtte iedereen af wat ging gebeuren. Het schot viel en wij allen zaten plotseling in het donker. Haastig moest de beheerder van het Militair Tehuis Herman Haakmeester in de duisternis naar zekeringen gaan zoeken. Toen eindelijk de kortsluiting was verholpen brak een groot schaterlachen uit. Calixta had niet de schietschijf geraakt maar de hooghangende plafondlamp aan diggelen geschoten. Deze grote hilariteit werd de garantie voor een succesvolle St. Cecilia-viering, die langer duurde dan gepland was door het geweldige schot precies in de peerlamp. De avond kon niet meer stuk.

Geen repetitielokaal
Begin 1957 kwam het bestuur van het koor in conflict met de toentertijd in San Nicolaas werkzame parochieleider pastoor I.W.J. de Haas O.P., die van het koor eiste, dat de wekelijkse oefenavonden niet meer in de kerk doch in het St. Cecilia Clubgebouw moesten worden gehouden. Na enige repetitieavonden in dit patronaatsgebouw met een oude en vals spelende piano en geen enkele separate oefenruimte voor het koor, nam het bestuur contact op met de pastoor. Aangezien het meningsverschil tussen pastoor en bestuur eerder groter werd in plaats van een gepaste oplossing voor die problemen, namen na het gesprek de dirigent en organist ontslag en kwamen de koorleden de volgende oefenavonden niet meer opdagen. Het aanwezige kassaldo heb ik als penningmeester overgedragen aan een feestcommissie van de parochie, die bezig was door een inzamelingsactie gelden op te brengen voor het maken van een gouden borstkruis voor oud-pastoor J.M. Holterman, die op 25 februari 1957 tot bisschop zou worden gewijd. Voor veel mensen van vroeger was het verdrietig dat het mannenkoor ophield te bestaan. De tijd van secularisatie moest nog op gang komen, zoals heden ten dage dat de leken en niet de pastoor de verantwoording van goed functioneren van het zangkoor dragen.
Omdat zingen in de liturgie werkelijk een mogelijkheid is waardoor men zijn hart tot God kan verheffen kozen de meeste leden voor een ander koor zoals bij het zangkoor '*Vivons en Chantant*'. In 1959 bij de inzegening van de nieuwe kerk van Fatima in Dakota zong het pas opgerichte mannenkoor met de meeste zangers van het oude koor '*AMDG*' onder leiding van Joop Koppelmans en organist C. Bérénos.
Uiteraard zong ook ik jaren als tenor bij dit mannenkoor in de kerk van O.L. Vrouwe van Fatima.

Noot:

Om verwarring tussen heiligen met dezelfde voornaam te voorkomen zoals Theresia van Avila (1515-1582) wordt reeds jaren de jonge heilige van Lisieux (1873-1897) de H. Teresita genoemd. De kerk van San Nicolaas is aan deze heilige toegewijd.